

تبیین تاثیر سیاست‌های عمرانی بر امنیت پایدار نواحی روستایی شهرستان رودبار

رضا کوچکی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تیمور آمار^۱

گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

نصرالله مولایی هاشجین

استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

پرویز رضایی

دانشیار اقلیم‌شناسی، گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۷

چکیده

در سال‌های اخیر عقب‌ماندگی مناطق روستایی به علت درآمد کمتر و خدمات اجتماعی ناچیز، بیشتر عیان گردیده است. علت این امر نیز پراکندگی جغرافیایی روستاها، کم‌بودن بهره‌وری در امر کشاورزی، محدودیت منابع ارضی، و عدم مدیریت صحیح مسؤلان بوده است. به همین جهت، برای رفع فقر شدید و ارتقای سطح و کیفیت زندگی روستائیان، ایجاد اشتغال و افزایش بهره‌وری آنان، سیاست‌هایی توسط برنامه‌ریزان بکار گرفته شده است اما اینکه تا چه اندازه این تدابیر و سیاست‌ها توانسته است مورد رشد و ارتقا مناطق روستایی را فراهم آورد بحثی است که مورد بررسی این تحقیق قرار گرفته است. یافته‌ها به روش میدانی و کتابخانه‌ای تهیه شده است جامعه آماری تحقیق روستاهای شهرستان رودبار می‌باشد که در بحث پرسشنامه جهت انتخاب نمونه از روش مورگان استفاده شده است. نتایج نشان داد میان امنیت و سطح برخورداری روستاهای شهرستان ارتباط مثبتی برقرار است. میزان ضریب همبستگی بین فعالیت‌های عمرانی و رشد جمعیت بین ۰/۷ تا ۱ است. این ضریب همبستگی نشان می‌دهد، بین متغیرهای مستقل سیاست‌های عمرانی، متغیر وابسته ماندگاری جمعیت ارتباط معنی‌دار وجود دارد. جمعیت در طی دو برنامه رو به افزایش بوده است مقایسه روستاها نشان می‌دهد روستاهای دورتر که در ارتفاعات و یا در مناطق دور دست قرار دارند از امکاناتی مانند آب شرب و یا اشتغال برای روستائیان بی‌بهره هستند میزان مهاجرت و یا ناپایداری در آن بیشتر است بنابراین بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان ضریب همبستگی بین فعالیت‌های عمرانی و اشتغال بین ۰/۵ است. این ضریب همبستگی نشان می‌دهد که بین این دو متغیر رابطه همبستگی مثبت وجود دارد رضایت از فعالیت‌های اقتصادی و به بیان دیگر رضایت از آینده شغلی و رضایت از درآمد فعلی در ماندگاری جمعیت نقش مهمی را ایفا می‌کند.

کلمات کلیدی: سیاست‌های عمرانی، روستا، توسعه، خدمات، برنامه‌های دولت، شهرستان رودبار.

مقدمه

امنیت در نواحی روستایی به عوامل متعددی بستگی دارد این عوامل با توجه به ابعاد متنوع امنیت (اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، نظامی) می‌تواند زمینه‌ای برای پژوهش‌های بنیادین یا کاربردی باشد. در تعریف عمران اصطلاح توسعه بین برنامه‌ریزان اقتصادی و اجتماعی نیز مطرح شد. عده‌ای از محققین توسعه را معادل عمران تلقی می‌کنند. در دهه‌های اخیر منظور از عمران. از جمله بر گسترش توانایی‌های انسانی، ارتقاء حیثیت و منزلت او، فراهم آوردن شرایط بهره‌مندی او از سلامت دانش، آزادی و مشارکت خلاقانه در تمشیت امور خود و جامعه در کنار رشد و توسعه اقتصادی تاکید دارد (آسایش، ۱۳۸۳: ۴۳). به طور کلی می‌توان گفت که هدف عمران روستایی تأمین حداقل نیازهای انسان می‌باشد و عمدتاً ابعاد فیزیکی و ملموس یک جامعه را در بر می‌دارد و در آن سعی بر این است تا با اصلاح زندگی کالبدی محیط روستایی تحولاتی را در سایر ابعاد زندگی جامعه روستایی ایجاد نماید در نگاهی به برنامه‌های عمرانی کشور مشاهده می‌گردد که گام برنامه‌ریزی عمرانی کشور در سال ۱۳۱۶ هجری شمسی با تشکیل مجمع شورای اقتصادی کشور برداشته شد و به دنبال آن فعالیت‌های دیگری در سالهای بعد صورت گرفت که هیچکدام از این فعالیتها به علت نابسامانی اوضاع کشور تا سال ۱۳۲۵ نتوانست گامی اساسی در جهت عمران کشور بردارد. تا اینکه بعد از بهبود شرایط مالی کشور در سال ۱۳۲۵ هیأتی به نام کمیته برنامه بوجود آمد که قرار شد براساس طرح‌های وزارتخانه‌ها برنامه‌ای برای مدت هفت سال تهیه کنند. بدین ترتیب اولین هسته برنامه‌ریزی اقتصادی در ایران بوجود آمد و به دنبال آن در مرداد ماه ۱۳۲۵ مجمعی به نام هیأت عالی برنامه‌ریزی تشکیل شد. هیأت مذکور پس از بررسی‌های لازم برنامه عمرانی هفت سال اول را تنظیم و در بهمن ماه ۱۳۲۷ به تصویب مجلس رساند. بدینسان، دولت طی دهه‌های اخیر از طریق برنامه‌های عمرانی - توسعه‌ای کوشیده است تا با فراهم‌سازی ممکن زمینه‌های مختلف رشد و تعالی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور، زمینه‌های توسعه سکونتگاهی و در همین ارتباط، توسعه و عمران روستایی را نیز فراهم آورد. در ارتباط با هدف اخیر، اصلی‌ترین اقدام دولت همواره تأمین اعتبارات لازم برای سرمایه‌گذاری‌های عمرانی بوده است. با توجه به چارچوبه و ماهیت برنامه‌های عمرانی کشور، پیوسته اعتبارات مختلف روستایی تنها در سرفصل عمران روستایی مطرح نمی‌گردد، بلکه در سرفصل‌ها و بخش‌های متفاوت دیگر نیز، از جمله منابع آب، کشاورزی و ... پراکنده است. با این وجود، یکی از مسائلی که همواره در برنامه‌های سه‌گانه جمهوری اسلامی که تاکنون به اجرا در آمده، مورد توجه و تأکید بوده است، مسئله مهاجرت‌های روستایی- شهری، ناپایداری زندگی و فعالیت و به تبع آن، تخلیه جمعیتی روستاها و به سخن دیگر، کوشش در جهت تثبیت جمعیت آبادی‌ها بوده است. بر این اساس، سرمایه‌گذاری‌های عمرانی در محیط‌های روستایی قاعدتاً به منظور رفع موانع موجود و تعدیل نابرابری‌ها و نهایتاً دستیابی به این هدف (تثبیت جمعیت) در سکونتگاه‌های روستایی به انجام رسیده است. حال پرسش اساسی این است که تخصیص اعتبارات و سرمایه‌گذاری- های دولت طی سال‌های پس از انقلاب تا چه حد توانسته است به تعدیل نابرابری‌ها و زمینه‌سازی برای توسعه پایدار سکونتگاه‌های روستایی منتهی گردد.

در این پژوهش روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد به منظور آشنایی با ویژگی‌های روستاها، ابتدا به بررسی موارد جزئی پرداخته و سپس کلیات را مورد تحلیل قرار داده است. یعنی از جزء به کل رسیده، بنابراین از

روش استقرایی استفاده شده است. کل روستاهای مورد مطالعه را بصورت یک سیستم در نظر گرفته در داخل این کل، اجزاء را بررسی نموده است.

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق به صورت اسنادی، کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد.

جامعه آماری این شهرستان رود بار که شامل دو گروه می‌باشند:

۱- خانوار روستایی و ۲- مسئولان دستگاهها و نهادهای مرتبط با روستا که به منظور پر کردن پرسشنامه از خانوارهای روستایی ۳۷۷ پرسشنامه بر اساس جدول استاندارد مورگان تکمیل گردید که نتایج آن در فصل ۴ در قالب جدول و شکل آورده شده است.

جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از منابع کتابخانه‌ای، اسنادی، مطالعات میدانی ابتدا با توجه به اهداف و فرضیه‌های مطرح شده و با بهره‌گیری از مبانی نظری و تکنیک‌های آماری موجود به بررسی اطلاعات پرسشنامه پرداخته، لذا داده‌های خام را طبقه بندی نموده و پس از رفع نواقص آماری نسبت به تحلیل آن اطلاعات با استفاده از نرم افزارها اقدامات لازم انجام شده است. بطوریکه اطلاعات لازم به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری، سپس کدبندی و وارد کامپیوتر گردیده و از طریق نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته تا از این طریق ارتباط بین متغیرها مشخص شده و راهکارهای صحیح و مناسب را تدوین نمود. پس از جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات با استفاده از آمار توصیفی (جدول، نمودارهای توزیع فراوانی، درصد و...) و آمار استنباطی، رگرسیون و ضریب همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

مبانی نظری

یکی از جنبه‌های عمده و ضروری هر پژوهشی مطالعه منابع مربوط به موضوع تحقیق است (پورفتحی فرد، ۱۳۸۹: ۹۷). در اینجا نیز جهت اطلاع از وضعیت منابع لیست مقالات و طرح‌های عمرانی انجام یافته که هر یک به نوعی می‌توانستند بر توسعه پایدار روستایی تأثیرگذار باشند بصورت مختصر و مؤجز آورده شده است.

- آکلسون (۲۰۰۳)، در تحقیقی پیرامون مرزهای ایالات متحده و کشور مکزیک، مسئله پیمان (NAFTA) و حمله‌های تروریستی پس از ۱۱ سپتامبر به این نتیجه رسید که نیاز به تقویت مرزها امری ضروری به حساب می‌آید که غفلت از آن میتواند آثار فراملی در پی داشته باشد. رونالد اینگل هارت (۲۰۰۳)، بولاک، هادو و کوپولا (۲۰۱۳)، در تحقیقی با عنوان "امنیت مرزی، مهاجرت و گمرکات"، نتایج نشان می‌دهد که از مشخصات بارز مرزها جابجایی غیر قانونی انسان و کالا می‌باشد که تأثیر مستقیم بر امنیت کشور میزبان و به ویژه مناطق مرزی آن دارد. لذا بررسی موضوع مورد نظر امری ضروری برای کشور می‌باشد.

- خوشنفر (۱۳۸۲)، در پژوهشی با عنوان "نقش مشارکت مردم ایجاد و گسترش امنیت اجتماعی" نشان داد بین سطح تحصیلات، موقعیت شغلی و وضعیت تأهل مردم و ایجاد امنیت رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

- عاشوری، (۱۳۸۳) در تحقیق به بررسی تأثیر فعالیت‌های عمرانی بر تثبیت جمعیت روستایی در مقطع زمانی ۷۵-۱۳۵۵ در مورد روستاهای بالای یک صد خانوار ارومیه توسط عاشوری انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داد مهاجرت‌های روستایی نه تنها کاهش نیافته، بلکه تشدید نیز شده است.

- عنادلیب و معطوف (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان "توسعه و امنیت در آمایش مناطق روستایی مرزی ایران" به ارزیابی تأثیر امنیت بر توسعه مناطق مرزی اقدام نمودند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که توسعه و امنیت در مناطق

مرزی لازم و ملزوم یکدیگر است و توسعه نیافتگی منجر به ناامنی می‌شود و این ناامنی و توسعه نیافتگی در کل کشور اثرگذار می‌باشد.

-زرقانی (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان "عوامل موثر در امنیت مرزی با تاکید بر مرز شرقی ایران و افغانستان" به بررسی فاکتورهای موثر بر امنیت در مرزهای ایران با افغانستان پرداخت. وی در تحقیق خود به این نتیجه رسید که عوامل مختلفی در تأمین امنیت مرزهای یک کشور تاثیر دارند و بعضی عوامل خاص یک کشور یا حتی منطقه ویژه می‌باشد و در گذر زمان ممکن است میزان تاثیرگذاری آن عامل افزایش یا کاهش یابد. امنیت مفهوم پیچیده‌ای است که تعریف واحد و مشخصی ندارد (رسولی و صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۹). امنیت مفهومی ذهنی، نسبی مقوله‌ای چندوجهی، ادراکی و احساسی است (علایی، ۱۳۹۱: ۳). یعنی این اطمینان در مردم، دولت مردان و تصمیم گیران به وجود می‌آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد (امین بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱: ۱۵). امنیت پایدار مفهوم جدیدی است که به تازگی وارد مباحث مطالعات امنیت شده است و به معنای تلقی سیستماتیک از امنیت می‌باشد که با نگرش سیستمی و کل نگر به مقوله امنیت حاصل می‌شود (عباس زاده فتح آبادی و سبزی، ۱۳۹۴: ۷۵۰).

در دوره‌های اخیر آنچه به عنوان چهارچوب معیشت پایدار و به عنوان راهبرد بقاء روستایی نامیده می‌شود، شامل مؤلفه‌های سرمایه انسانی (آموزش، مهارت و بهداشت خانوارها)، سرمایه فیزیکی (تجهیزات کشاورزی و نظایر آن)، سرمایه اجتماعی (شبکه‌های اجتماعی و مشارکت مردمی در طول آن)، سرمایه‌های مالی (پس انداز، اعتبارات و غیره) و سرمایه‌های طبیعی (منابع طبیعی) می‌شود. بنابراین، راهبردهای معیشت، مرکب از دامنه‌ای از فعالیت‌ها، هم در زمینه دسترسی به دارایی و استفاده از آنها است که می‌توان آنها را به واسطه فاکتورهای اجتماعی (روابط اجتماعی، نهادها و سازمان‌ها)، جهت‌گیری‌های بیرونی (نظیر جهت‌گیری‌ها و روندهای اقتصادی) و شوک‌ها و رویدادهای محیطی (خشک‌سالی، سیلاب، آفات و غیره) تعبیر کرد (پاستور، ۲۰۰۱: ۴-۵).

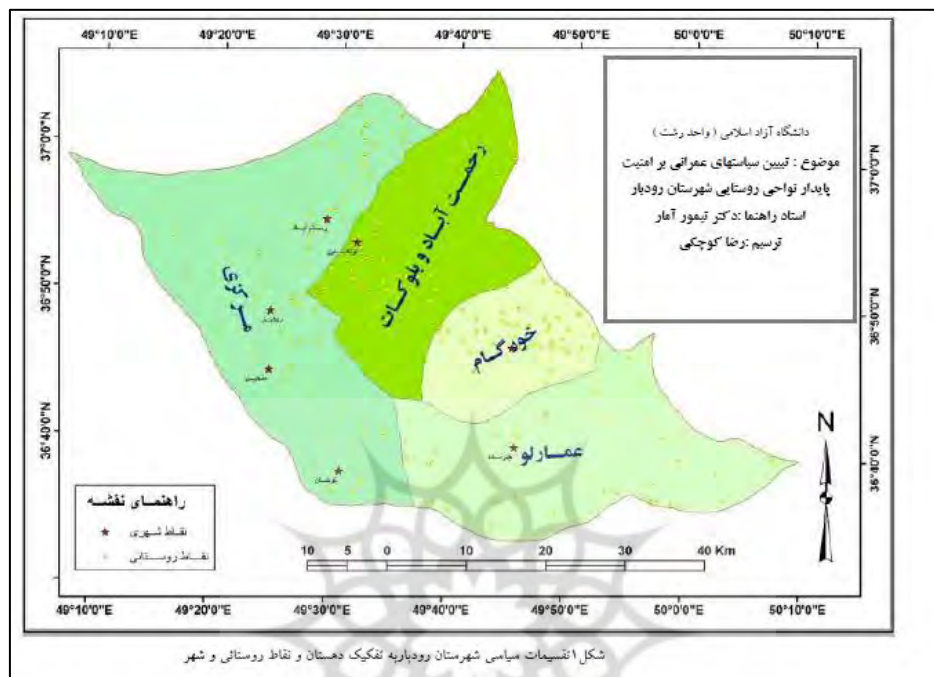
امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به شمار می‌رود، به طوری که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد. مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است، به طوری که آبراهام مازلو نیز در سلسله مراتب نیازها، احساس امنیت را بلافاصله پس از ارضای نیازهای اولیه قرار می‌دهد به طور کلی امنیت را می‌توان از نقطه نظر اجتماعی و فرهنگی، وضعیتی آرام تلقی کرد که انسان در نهایت ایمنی نسبت به جان، مال، ناموس، حیثیت، هویت، ارتباطات، تفکرات، ارزش‌ها و ... خود چه در زمان حال و چه در آینده اطمینان داشته و شبانه‌روز را با تحمل حداقل ریسک ممکن سپری سازد (صالحی امیری و نادری، ۱۳۹۰: ۴۴).

محدوده مورد مطالعه

شهرستان رودبار بین مدار ۳۶ درجه و ۳۷ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۳ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۳۸ دقیقه طول شرقی در جنوب استان گیلان واقع شده است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان، ۱۳۹۵، ص ۲۴). این شهرستان در جنوب استان گیلان و در دو سوی سپیدرود قرار گرفته است و برای تمیز دادن آن از رودبار قزوین، رودبار زیتون نامیده می‌شود و در گذشته‌های دور پیلرودبار نیز نام داشت. رودبار بر پایه قانون تقسیمات کشوری سال ۱۳۱۶ خورشیدی یک بخش از شهرستان رشت بود و در آبان ۱۳۳۸ به شهر تبدیل شد

و به عنوان کانون اداری شهرستان رودبار اعلام گردید. شهرستان رودبار بلندترین شهرستان گیلان به شمار می‌آید. کوه‌های این ناحیه به صورت رشته‌هایی موازی با دره‌هایی تنگ از خاور به باختر کشیده شده‌اند و بخشی از بلندی‌های البرز باختری به شمار می‌آیند. بلندترین قله این شهرستان قله دلفک است که بلندای آن به ۲۷۰۵ متر می‌رسد (کشور دوست، ۱۳۹۵: ۱۳۴).

نقشه ۱. محدوده مورد مطالعه

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

بحث و نتایج

در ابتدا جهت بررسی اثرگذاری فعالیت‌های عمرانی در امنیت پایدار روستاها نگاهی گار به میزان خدمات رسانی به روستاها در طی دو برنامه به شرح زیر خواهیم داشت. مراکز آموزشی: با نگاهی به مراکز آموزشی در برنامه چهارم این نتیجه حاصل می‌گردد که دهستان بلوکات از کل جمعیت شهرستان یک سهم ۶ درصد داشته است به این صورت که ۶ درصد از جمعیت کل رودبار در طی برنامه چهارم در این دهستان زندگی می‌کردند که ۱۶ روستایی آن دارای دبستان بوده است یعنی می‌توان گفت ۷۰ درصد از روستاهای دهستان دارای دبستان هستند و دهستان دشتویل نیز دارای ۶ درصد جمعیت و حدود ۷۰ درصد از روستاها دارای دبستان هستند دهستان رحمت آباد و بلوکات دارای ۶ درصد جمعیت و حدود ۷۳ درصد از روستاهای آن دارای دبستان می‌باشد. دهستان جیرنده ۳ درصد از جمعیت دهستان را به خود اختصاص داده است و ۶۴ درصد از روستاهای آن دارای دبستان بوده‌اند و در دهستان کلیشم دارای ۳ درصد جمعیت و ۴۹ درصد از روستاها دارای دبستان هستند آنچه از مقایسه بین آمار رستم‌آباد جنوبی و رستم‌آباد شمالی و کلشتر نیز بیش از ۵۰ درصد از روستاها دارای دبستان بوده‌اند و مقایسه آمار در بخش مدارس مقاطع بالاتر نشان می‌دهد که میزان مدارس راهنمایی و دبیرستان در سطح دهستانها کاهش می‌یابد بطوریکه بیش از همه دهستان دلفک دارای مدرسه راهنمایی است که ۲۵ درصد از روستاهای آن دارای مدارس راهنمایی هستند در مورد کتابخانه می‌توان گفت در هر دهستان کمتر از ۱۰ درصد از روستاها دارای کتابخانه بودند و

در مورد مکان ورزشی نیز کمتر از ۱۰ درصد از روستاها دارای مکان ورزشی هستند بنابر این وضعیت فضاهای ورزشی در طی برنامه چهارم نشان می‌دهد روستاها از لحاظ آموزشی در حد متوسطی قرار دارند.

مقایسه دو برنامه چهارم و پنجم نشان می‌دهد که تعداد مدارس شهرستان رودبار در طی برنامه چهارم تا پنجم تعداد مراکز آموزشی کاهش یافته است که این مسئله نشان دهنده کاهش تعداد دانش‌آموزان که این خود ناشی از دو مسئله است یکی مسئله مهاجرت و دیگر کاهش زاد و ولد در روستاها و کاهش تعداد فرزندان خانواده است که نیاز به مدارس را کاهش داده است ولی در مقابل سایر خدمات مثل کتابخانه و مکان ورزشی در روستاها افزایش یافته است که ناشی از توجه دولت به اوقات فراغت در سطح روستاها می‌باشد.

طرح هادی: در طی برنامه چهارم توسعه با توجه به اینکه به عمران روستاها توجه شد برای بسیاری از روستاها طرح هادی تهیه گردید بطوریکه در طی برنامه چهارم برای ۲۲ روستا طرح هادی تهیه شد. در برنامه پنجم برای ۲۲ روستای شهرستان رودبار طرح هادی تهیه شد میزان آن در طی برنامه پنجم به ۶ روستا رسید که می‌توان گفت نسبت به برنامه چهارم کم شده است.

تسهیلات بهداشت و درمان: در مقایسه روستاها در رابطه با خدمات درمانی و بهداشتی در طی برنامه چهارم بیانگر این نتایج است میزان خدمات بهداشتی در سطح دهستانها کم بوده است بطوریکه در بخش رحمت‌آباد فقط ۳ درصد از روستاها به مرکز بهداشتی و درمانی دسترسی داشته‌اند و در بخش عمارلو هم ۳ درصد از روستاها دارای خدمات درمانی بوده‌اند و این میزان در بخش مرکزی به ۷ درصد افزایش می‌یابد و در بخش خورگام نیز ۱۰ درصد از روستاها دارای مرکز بهداشتی و درمانی بوده‌اند این مسئله در مورد خانه‌های بهداشت افزایش می‌یابد و به بیش از ۳۰ درصد می‌رسد و در مورد بهداشتیاری هم می‌توان گفت کمتر از ۱۵ درصد از روستاها دارای بهداشتیاری هستند و تنها در دهستان کلیشم در ۲۲ درصد از روستاها بهداشتیاری دیده می‌شود ولی در مورد دامپزشک که برای روستائیان اهمیت داشته است کمتر از ۱۰ درصد از روستاهای بخش دارای دامپزشک بوده‌اند در مجموع می‌توان نتیجه گرفت روستاهای شهرستان از لحاظ برخورداری از خدمات درمانی در حد خیلی خوب نبوده‌اند و با توجه به سیاستهای دولت نتوانسته است رفاه نسبتاً خوبی برای روستاهای شهرستان فراهم نماید.

در مجموع در بحث خدمات درمانی در روستاهای شهرستان در طی دو برنامه اخیر اتفاق خاصی حاصل نگردیده است و تنها درصد اندکی به میزان خدمات افزوده شده است.

خدمات بازرگانی: خدمات بازرگانی مربوط به رفاه و در واقع برای خدمات روزمره بسیار مهم است وجود نانوائی و یا فروشگاه تعاونی و یا بانک برای رفاه امور روستائیان مهم و ضروری بنظر می‌رسد در این مورد بررسی اسناد و اطلاعات نشان می‌دهد در طی برنامه چهارم کمتر از ۴۰ درصد از روستاهای شهرستان دارای فروشگاه تعاونی بوده‌اند ولی در مورد بقالی بیش از ۵۰ درصد از روستاها در تمام دهستانها دارای بقالی بوده و بانک نیز فقط در ۳ دهستان مشاهده شده است که میزان آن کمتر از ۱۵ درصد بوده است و در مورد تعمیرگاه ماشین‌آلات که برای فعالیت‌های اقتصادی روستائیان ضروری بنظر می‌رسد در بیشتر دهستانها وجود نداشته و در بخش رحمت‌آباد در دو دهستان و در بخش مرکزی در دو دهستان و در بخش خورگام نیز در دو دهستان مشاهده می‌گردد و باز نگاهی به برنامه چهارم نشان می‌دهد در طی این برنامه خدمات بازرگانی در همه روستاها در حد نیاز وجود نداشته است و

روستائیان مجبور بودند تا مسافت زیادی را برای خدمات طی نمایند اما در طی برنامه پنجم برخی از خدمات مانند بانک و فروشگاه تعاونی افزایش داشته است اما برخی از خدمات که در گذشته در سطح بخش و دهستانها قرار داشته در طی این برنامه پنجم کاهش یافته و از بین رفته است این مسئله نشان دهنده عدم نیاز به آن است و یا اینکه جمعیت روستاها در اثر تحول در فعالیتهای اقتصادی نیاز به خدمات ماشین‌آلات کشاورزی نداشته و این مسئله موجب حذف فعالیت فوق شده است.

فناوری اطلاعات و ارتباطات: آنچه در بخش ارتباطات در مورد برخورداری روستاها می‌توان گفت این است خدماتی مانند اینترنت و دفتر مخابرات در سطح روستاها کم بوده است و دسترسی به مجله و اینترنت اصلاً وجود نداشته است بنابر این روستاها از نظر ارتباطات در وضعیت خوبی نبوده‌اند. **خدمات زیربنایی:** در رابطه با خدمات زیربنایی مانند آب و برق و گاز بررسی نتایج آماری نشان می‌دهد که همه روستاها شهرستان در برنامه چهارم دارای برق بوده‌اند و از لحاظ گاز لوله کشی کمتر از ۲۰ درصد و بیشتر دهستانها هیچ کدام از روستاها دارای گاز نبوده‌اند و در رابطه با آب لوله کشی بیش از ۷۰ درصد از روستاهای دهستان در برنامه چهارم دارای آب لوله کشی بوده‌اند با توجه به اینکه بیشتر مناطق کوهستانی می‌باشد بنابر این وجود آب لوله کشی در رفا روستائیان نقش داشته است و در رابطه با سیستم تصفیه آب در محدوده میزان روستاهای برخوردار کم بوده بطوریکه فقط در روستای کلشتر حدود ۲۳ از روستاها دارای سیستم تصفیه آب هستند و در بقیه دهستانها این میزان کمتر از ۱۰ درصد می‌باشد. در مجموع در یک مقایسه می‌توان گفت که روستاهای شهرستان دارای امکانات تقریباً مناسبی بوده‌اند.

در مقایسه بین خدمات زیربنایی می‌توان به راحتی مشاهده نمود که میزان خدمات افزایش یافته بطوریکه روستاها دارای گاز لوله کشی گردیده‌اند و همچنین میزان دسترسی به آب لوله کشی و سیستم تصفیه آب افزایش داشته است بدین صورت می‌توان گفت که میزان خدمات زیربنایی در طی دو دهه روند صعودی را طی نموده است که به بهبود سطح رفا روستائیان کمک نموده است.

راه روستایی: راه بعنوان یکی از پارامترها مهم در بحث توسعه است زیاد جهت بهبود فعالیتهای اقتصادی به راه روستایی نیاز است و همچنین رفا و آموزش بدون دسترسی به راه مناسب امکان‌پذیر نمی‌باشد بنابر این راه در بحث توسعه ضروری است اما مطالعه و بررسی راه ارتباطی بر روی روستاها نشان می‌دهد که در طی برنامه چهارم روستاها از راه مناسب برخوردار نمی‌باشند میزان برخورداری از راه آسفالت در طی برنامه چهارم بجز دهستانهای رستم آباد شمالی، کلشتر و دلفک کمتر از ۵۰ درصد است. در طی برنامه پنجم میزان راه آسفالت روستاها افزایش داشته است و بسیاری از روستاها که در طی برنامه قبلی دارای راه مالرو بوده اند اکنون وضعیت راه آنها بهبود یافته است بنابر این می‌توان در این بخش هم ارتقا کیفیت زندگی روستائیان را مشاهده نمود. **خدمات ارتباطی:** مقایسه برخی آمار و ارقام در طی برنامه پنجم نشان دهنده این است وضعیت برخی از خدمات بهتر شده است بطوریکه دسترسی به اینترنت و وسایط نقلیه در طی برنامه پنجم در سطح دهستان افزایش چشمگیری داشته است و برخی از دهستانها مانند کلشتر و رستم آباد جنوبی از دسترسی به اینترنت بیشتری برخوردار هستند.

بررسی شهرستان رودبار با استفاده از مدل توسعه یافتگی موریس

در شهرستان رودبار برای انجام روش فوق از شاخص اجتماعی (جمعیت)، اقتصادی (تعداد شاغلین و جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر) کالبدی (خدمات زیربنایی و روبنایی) استفاده شد برای مقایسه بهتر تغییرات ایجاد شده در سطح شهرستان رودبار از مدل توسعه یافتگی کمک گرفته شد یکی از مدل‌هایی که می‌توان با آن تغییرات را احساس نمود مدل توسعه یافتگی موریس است با کمک این مدل دهستان‌های شهرستان رودبار سطح بندی شد آنچه نتایج نشان می‌دهد این است که دهستان‌های شهرستان رودبار در طی برنامه چهارم در سطح سوم توسعه قرار داشتند که جز دهستانهای عدم برخوردار محسوب می‌شدند اما در طی تلاش دولت در جهت افزایش رفاه و خدمات در سطح روستاها از برنامه چهارم تا برنامه پنجم وضعیت دهستانها و سطح توسعه یافتگی روستاها تغییر نموده و وضعیت بهتری را نشان می‌دهد بطوریکه در طی یک برنامه وضعیت دهستانها از عدم برخوردار به دهستانهای توسعه یافته مانند بلوکات، رحمت‌آباد، کلیشم و کلشتر تغییر سطح داده است و همچنین دهستانهای خورگام، دشتویل، رستم‌آباد جنوبی و شمالی از سطح عدم برخوردار به سطح نسبتاً برخوردار تغییر یافته‌اند و دو دهستان دلفک و جیرنده هنوز در سطح دهستانهای عدم برخوردار می‌باشند بنابر این می‌توان گفت سیاست‌های عمرانی دولت در بهبود وضعیت روستاها نقش داشته است.

جدول ۱. مقایسه تطبیقی سطح توسعه یافتگی دهستان‌های شهرستان رودبار در طی دو برنامه

شرح	
برنامه چهارم	سطح یک (توسعه یافته) تا ۱۵۶/۳ سطح دو (نسبتاً برخوردار) ۱۰۹/۳-۱۵۶/۳
	دهستان بلوکات، رحمت‌آباد، کلیشم، کلشتر، خورگام، دشتویل، رستم‌آباد جنوبی و شمالی، جیرنده، دلفک تا امتیاز ۶۲/۳+
برنامه پنجم	سطح یک ۳۱/۳ (توسعه یافته) سطح دو ۴۶/۳-۳۱/۳ (نسبتاً برخوردار) سطح سه ۵۷/۳ (عدم برخوردار)
	دهستان بلوکات، رحمت‌آباد، کلیشم، کلشتر دهستان خورگام، دشتویل، رستم‌آباد جنوبی و شمالی دهستان جیرنده، دلفک

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

با توجه به تمام مولفه‌های که در بحث سلامت و امنیت مانند تغذیه افراد روستا و دسترسی به بهداشت بررسی شد مردم از خدمات درمان رضایت کمی داشتند اما از سایر مولفه‌ها به نسبت رضایت بیشتری داشتند و نتایج در این بخش نیز نشان می‌دهد که حدود نیمی از ساکنین رضایت متوسطی از زندگی در این محدوده دارند.

جدول ۲. میزان رضایت از کیفیت سلامت و امنیت

شرح	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تعداد	۶۳	۴۹	۱۹۷	۴۲	۶۱
درصد	۱۵.۳	۱۱.۹	۴۷.۸	۱۰.۲	۱۴.۸

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

میزان رضایت از کیفیت اوقات فراغت به عوامل مختلفی بستگی دارد که از جمله می‌توان به فعالیت‌های فرهنگی، ورزشی، اجتماعی و آموزشی اشاره نمود در این زمینه رضایت حدود نیمی از مردم در حد متوسط است.

جدول ۳. میزان رضایت از کیفیت اوقات فراغت

شرح	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تعداد	۷۸	۸۵	۱۷۵	۱۲	۲۸
درصد	۱۸/۹	۲۰/۶	۴۲/۵	۲/۹	۶/۸

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

با توجه به مولفه هایی که در مورد اقتصاد بیان شد و نظرات روستائیان در مورد آنها پرسیده شد در این بخش نظر روستائیان در مورد رضایت از فعالیت‌های اقتصادی اعم از درآمد و پس انداز و رضایت از کار در این بخش مورد سنجش قرار گرفت و نتایج نشان داد که میزان رضایت از بخش اقتصادی زندگی در سطح روستاها کم است و شاید این خود عاملی باشد در جهت مهاجرت و یا عدم پایداری در امنیت زندگی در روستاها.

جدول ۴. میزان رضایت از کیفیت بعد اقتصادی

شرح	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تعداد	۴۲	۱۷۶	۱۲۰	۱۲	۲۸
درصد	۱۰/۲	۴۲/۷	۲۹/۱	۲/۹	۶/۸

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

در بعد کیفیت محیط میزان رضایت روستائیان کم است زیرا وجود آب سالم و بهداشتی در سطح روستاها کم است و حدود ۲۰ درصد از روستائیان در اراضی شیب دار خانه دارند بنابر این می توان گفت رضایت از کیفیت محیط پایین است اما لازم به ذکر است که نا رضایتی از محیط می تواند در ناپایداری محیط نقش مهمی را ایفا نماید یک محیط زمانی دارای امنیت و پایداری می باشد یک محیط زمانی دارای امنیت و پایداری جمعیت است که بتواند رضایت ساکنین خود را در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اوقات فراغت تأمین نماید.

جدول ۵. میزان رضایت از کیفیت بعد محیطی

شرح	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تعداد	۱۲۱	۵۳	۱۴۵	۴۷	۱۲
درصد	۲۹/۴	۱۲/۹	۳۵/۲	۱۱/۴	۲/۹

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

با توجه به سوالات و مباحثی که مطرح شد مانند برخورداری از خانه های خوب و زیبا، مصالح با دوام، روشنایی مناسب مشخص گردید که میزان رضایت از محیط زندگی آن هم در بعد کالبدی در حد خوبی قرار دارد بیش از ۶۰ درصد از روستائیان از بعد کالبدی محیط رضایت دارند.

جدول ۶. میزان رضایت از کیفیت محیط کالبدی

شرح	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
تعداد	۳۲	۴۳	۱۴۲	۱۴۶	۱۵
درصد	۷/۸	۱۰/۴	۳۴/۵	۳۴/۴	۳/۶

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

میزان رضایتمندی ساکنین از زندگی در شهرستان رودبار در قالب ابعاد مختلف به شرح زیر بوده است که در این بحث رتبه بندی ابعاد ذکر شده است با توجه به بررسی فعالیت عمرانی در سطح روستاها هدف اصلی بررسی این مسئله است که تا چه اندازه دولت در فعالیت های خود توانسته است تا در سطح روستاها رفاه ایجاد نموده و موجب رضایت خانوارها شود با توجه به این سوال در طی پرسشنامه ای ابعاد مختلف کیفیت زندگی مورد بررسی

و سنجش قرار گرفت و در این قسمت هدف ابعاد مختلف کیفیت زندگی رتبه بندی شدند آنچه از رتبه بندی مشخص می‌گردد این است که در رتبه اول کیفیت سلامت و امنیت قرار دارد یعنی مردم از سلامت خود راضی هستند و از خوراک و پوشاک خود رضایت کامل دارند و در رتبه دوم محیط کالبدی قرار دارد بدین معنی که مردم از محل زندگی خود رضایت دارند یعنی دولت توانسته است با تسهیلات و اقداماتی که در این زمینه انجام داده است به روستائیان کمک نماید تا محیط زندگی خوب و تمیزی داشته باشند و مردم از این جنبه بعد از سلامت بیشترین رضایت را دارند در رتبه سوم اوقات فراغت قرار دارد رتبه سوم در این مولفه نشان دهنده رضایت مردم از اوقات فراغت خود است مردم روستاها از امکانات اندک در رابطه با اوقات فراغت رضایت دارند و در رتبه چهارم رضایت از محیط است یعنی مردم از زندگی خود راضی هستند و در رتبه پنجم.

جدول ۷. رتبه بندی ابعاد مختلف کیفیت زندگی در شهرستان رودبار

رتبه	میانگین	مولفه
۱	۳/۲۰	رضایت از سلامت و امنیت
۳	۲/۵۵	رضایت اوقات فراغت
۵	۲/۴۰	رضایت از بعد اقتصادی
۴	۲/۴۹	رضایت بعد محیطی
۲	۳/۱۱	رضایت محیط کالبدی

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

در جدول زیر میزان اشتغال در طی دو برنامه آورده شده است آنچه می‌توان از سرشماری و آمار آن استنباط نمود این است که میزان جمعیت در هر بخش در برنامه چهارم در برخی از دهستانها بیشتر بوده اما در طی برنامه پنجم افزایش یافته است. در مجموع در کل شهرستان میزان شاغلین افزایش یافته است بنابر این می‌توان گفت سیاستها و حمایت‌های دولت در افزایش شاغلین تاثیر گذار بوده است.

جدول ۸. مقایسه درصد شاغلین در طی برنامه های توسعه

شرح	درصد شاغلین برنامه چهارم	درصد شاغلین برنامه پنجم
دهستان بلوکات	۳۹/۲	۳۸/۴
دهستان دشتویل	۳۶/۹	۳۷/۳
دهستان رحمت آباد	۳۴/۱	۳۴/۸
دهستان جیرنده	۳۰/۳	۳۰/۹
دهستان کلشیم	۳۰/۵	۲۸/۵
دهستان رستم آباد جنوبی	۳۳/۳	۳۴/۲
دهستان رستم آباد شمالی	۳۳/۹	۳۳/۹
کلشتر	۳۰/۴	۳۱/۰
دهستان خور گام	۲۸/۶	۲۹/۶
دهستان دلفک	۲۵/۸	۲۹/۹
مجموع	۳۲/۶	۳۳/۲

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

با توجه به اینکه یکی از سیاست‌های عمرانی دولت در طی دو برنامه افزایش فعالیت‌های اقتصادی روستاها بوده است میزان مقایسه اشتغال در طی دو برنامه نشان می‌دهد که بر میزان شاغلین افزوده شده است که در جدول فوق نشان داده شده است و از طرفی یکی از پتانسیل‌هایی که در این بخش رو به رونق است بحث گردشگری است که می‌تواند در آینده شاغلین زیادی را به خود اختصاص دهد و با توجه به اینکه نو پا است و هنوز بصورت رسمی از سوی ارگانهای دولتی مورد آمار گیری قرار نگرفته و میزان آن بطور رسمی معلوم نگردیده است اما مشاهدات میدانی نویسنده در طی چند سال اخیر در سطح محدوده نشان می‌دهد که میزان افرادی که در بحث گردشگری فعالیت می‌کنند روز به روز در حال افزایش است و در صورت حمایت بیشتر و با توجه به استعدادهای منطقه میزان آن بیشتر نیز خواهد بود و وجو خانه‌های دوم در این منطقه و بخصوص در دهستان دشتویل در طی ۵ سال اخیر نشان دهنده رونق و بهبود وضعیت روستاها است که موجب مهاجرت معکوس و یا جذب جمعیت به این منطقه شده است افزایش قیمت زمین را نیز بعنوان منابع درآمدی شهرستان می‌توان عنوان نمود با توجه به اینکه با توجه به استعداد توریستی منطقه این منطقه می‌تواند درآمد خوبی برای ستکین خود داشته باشد و در حال حاضر با توجه به امکانات و خدمات روستاها کارگاههای تولیدی زیادی در این محدوده تاسیس شده است که در اشتغال و افزایش درآمد روستائیان نقش داشته است بنابر این می‌توان گفت فعالیت‌های عمرانی در اشتغال نقش داشته است و این مسئله نتیجه فرضیه تحقیق را تایید می‌کند.

جدول ۹. آزمون ضریب همبستگی اسپرمن بین متغیرهای تحقیق

		Correlations	
		فعالیت	اشتغال
		عمرانی	
Spearman's rho	فعالیت	Correlation	1.000
	عمرانی	Coefficient	.991**
		Sig. (2-tailed)	.000
	اشتغال	Correlation	.991**
		Coefficient	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

ضریب همبستگی عددی بین ۱ تا -۱ می‌باشد عدد دوم نشان دهنده معناداری یا P-Value است که اگر کمتر از ۰,۰۵ باشد نشان دهنده معنی دار بودن رابطه بین دو متغیر است. در اینجا ضریب همبستگی بین فعالیت‌های عمرانی و اشتغال بین ۰/۵ است. این ضریب همبستگی نشان می‌دهد که بین این دو متغیر رابطه همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی با افزایش فعالیت‌های عمرانی میزان اشتغال افزایش می‌یابد. بنابر این مشاهده می‌شود که رابطه این دو متغیر معنادار می‌باشد.

مقایسه دو دوره سرشماری در طی دو برنامه نشان دهنده رشد طبیعی جمعیت است بطور نمونه بخش رحمت آباد در طی برنامه چهارم دارای ۱۹/۹ درصد خانوار بوده است و میزان آن در طی برنامه پنجم به ۱۹/۲ درصد در طی برنامه پنجم رسیده است. در واقع می‌توان گفت که میزان جمعیت در طی دو برنامه ثابت شده است اگر چه به رشد طبیعی جمعیت این میزان باید افزایش پیدا می‌کرد اما می‌توان کاهش زاد و ولد و مهاجرت کم دو عاملی

است که جمعیت دو دوره را ثابت نگه داشته است. در دهستان بلوکات در طی دو برنامه جمعیت از ۷/۱ به ۵/۷ درصد رسیده است که نشان دهنده کاهش دو درصدی جمعیت در طی دو برنامه است در دهستان دشتویل میزان جمعیت از ۶/۸ درصد در برنامه چهارم به ۶/۴ درصد در برنامه پنجم رسیده است که نشان دهنده روند ثابت جمعیت است و دهستان رحمت آباد از ۰/۶ به ۵/۷ درصد رسیده است که نشان دهنده افزایش جمعیت است. و از طرفی در جدول زیر میزان نرخ رشد خانوارها مشاهده می‌شود که نشان دهنده افزایش خانوارها در بسیاری از مناطق دهستانی است و از طرفی میزان مهاجرت شهرستان در طی دو دوره نشان دهنده کاهش است

جدول ۱۰. مهاجرت در برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم

شرح	خانوار برنامه ۴	خانوار برنامه ۵	میزان نرخ رشد خانوار
دهستان بلوکات	۱۴۳۱	۱۴۲۵	-۰/۰۴
دهستان دشتویل	۱۴۲۳	۱۳۹۹	-۰/۲
دهستان رحمت آباد	۱۴۳۴	۱۳۷۷	-۰/۳
دهستان جیرنده	۸۳۲	۸۲۹	-۰/۰۳
دهستان کلشیم	۷۶۹	۷۵۰	-۰/۲
دهستان رستم آباد جنوبی	۱۰۴۳	۱۰۹۶	۰/۴
دهستان رستم آباد شمالی	۷۵۸	۷۹۳	۰/۴
کلشتر	۱۴۳۸	۱۵۵۶	۰/۷
دهستان خور گام	۱۶۷۳	۱۷۱۰	۰/۲
دهستان دلفک	۸۷۵	۹۷۰	۱/۰۳
مجموع	۱۱۶۷۶	۱۱۹۰۵	۱

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

جدول ۱۰. آزمون ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق

		Correlations	
		سیاستهای	مهاجرت
		عمرانی	جمعیت
Spearman's rho	سیاستهای	Correlation Coefficient	1.000
	عمرانی	Sig. (2-tailed)	-.991**
	مهاجرت	Correlation Coefficient	-.991**
	جمعیت	Sig. (2-tailed)	1.000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ماخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۷

ضریب همبستگی عددی بین ۱ تا -۱ می باشد عدد دوم نشان دهنده معناداری یا P-Value است که اگر کمتر از ۰،۰۰۵ باشد نشان دهنده معنی دار بودن رابطه بین دو متغیر است. در اینجا ضریب همبستگی بین فعالیت های عمرانی و رشد جمعیت بین ۰/۷ تا ۱ است. این ضریب همبستگی نشان می‌دهد، بین متغیرهای مستقل سیاستهای عمرانی، متغیر وابسته ماندگاری جمعیت ارتباط معنی دار وجود دارد. بدین صورت که با افزایش سیاستهای عمرانی دولت میزان مهاجرت کاهش می یابد یعنی ماندگاری بیشتر می شود

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

یکی از خصیصه‌های بارز روستا آن است که تأمین کننده غذای بشر است و می‌تواند بدون تکیه بر شهر، به حیات خود ادامه دهد، در حالی که شهر بدون روستا و بهره‌گیری از منابع آن محکوم به نابودی است. لذا در نظر گرفتن جایگاه روستاها در سیاست‌گذاری‌های کلان، برنامه ریزی‌های ملی و منطقه‌ای، تصویب قوانین و... امری بدیهی و لازم به نظر می‌رسد. از جمله این قوانین و سیاست‌گذاری‌های کلان، قوانین برنامه‌های توسعه‌ی ملی یک کشور است. برنامه‌های توسعه کشورهای مختلف دارای نقاط قوت و ضعف زیادی است و برای تدوین برنامه توسعه باید الزامات مختلفی را مورد توجه قرار داد.

البته تأکید برنامه‌های توسعه به طور اعم بر مفهوم توسعه استوار است. بر این اساس، برنامه‌ریزی توسعه باید از ابعادی همچون جامعیت، مداومت، انعطاف پذیری، کل نگر، چند وظیفه‌ای و آینده اندیشی برخوردار باشد. کشور ما با داشتن بیش از نیم قرن تجربه برنامه‌ریزی در زمره پرسابقه‌ترین کشورها در این زمینه به شمار می‌رود. برنامه ریزی در کشور ایران بعد از جنگ جهانی دوم آغاز شد و لایحه اولین برنامه عمرانی در سال ۱۳۲۷ به تصویب مجلس شورای ملی رسید. در دوره قبل از انقلاب اسلامی (حکومت شاهنشاهی)، پنج برنامه توسعه به مرحله اجرا در آمد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی شاهد اجرا و اتمام ۵ برنامه توسعه و همچنین تدوین سند چشم انداز بیست ساله و سیاست‌های کلی نظام بوده ایم، حال با توجه به اهمیت و ضرورت نقش روستا و روستاییان در جامعه‌ی ایران و با توجه به اینکه بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ کل جمعیت کشور بالغ بر ۷۴ میلیون و ۹۶۱ هزار و ۷۰۲ نفر می‌باشد و از این تعداد سهم جمعیت روستایی ۲۹ درصد و جمعیت شهری ۷۱ درصد از کل جمعیت کشور است به بررسی و تحلیل تأثیر برنامه‌ی چهارم و پنجم توسعه پرداخته‌ایم. از نتایج به دست آمده می‌توان به این نکته اشاره کرد. که از در طی دو برنامه توجه به امور زیربنایی و ساختاری، اقتصادی و مدیریتی در امور روستاها توجه شده است و در روستاها رشد به خوبی احساس می‌شود این مسئله سبب شده است تا از میزان مهاجرت در روستاها کاسته شود البته برخی از دهستانها که در نزدیکی نقاط شهری قرار دارند و دارای امکانات بهتر و بیشتر و یا دسترسی به امکانات مراکز برتر خود هستند بیشتر است میزان جمعیت به ثبات و پایداری رسیده است.

اگرچه میزان رضایت مردم نشان دهنده این است که برنامه‌ها دولت به هدف خود رسیده است اما هنوز امکانات و خدمات روستاها به حد عالی نرسیده است و بسیاری از روستاها علی‌الخصوص در بخش کوهستانی با کمبودهای زیادی روبرو هستند همچنین با عنایت به اینکه توجه به عرصه‌ی آموزشی در روستاها در پایین‌ترین سطح قرار گرفته است باید تحقیق جامع تری صورت پذیرد تا رابطه‌ی بین کم توجهی قانونگذار نسبت به مساله آموزش روستایی و پتانسیل‌های مناطق روستایی از قبیل سطح سواد، میانگین سن، میزان مهاجرت و... مشخص شود. قرار گرفتن عرصه بهداشتی در سطوح پایین قانون برنامه پنجم نیز زنگ خطری است که باید به آن توجه کرد و درصدد جبران این نقیصه بر آمد. بنابراین به طور کل در تدوین قانون برنامه ششم توسعه کشور عرصه‌های فرهنگی، بهداشتی و آموزشی در سطح روستا بیشتر باید مورد توجه قرار گیرد، همچنین باید توجه به امور زیربنایی و ساختاری، اقتصادی و مدیریتی در امور روستاها در برنامه ششم توسعه به قوت برنامه پنجم مورد توجه قرار گیرد. نقص عمده‌ای که در قانون برنامه پنجم توسعه کشور وجود دارد و در برنامه ششم باید به آن توجه شود در حال حاضر از مجموع ۲۳۵ ماده از مواد قوانین برنامه پنجم توسعه در ۱۶ ماده به موضوع روستا اشاره شده است نشان

دهنده آن است که تدوین کنندگان و تصویب کنندگان قانون نسبت به جایگاه روستا و مسائل و مشکلات آن عنایت کافی ندارند.

در مجموع می‌توان گفت برنامه‌های عمرانی سعی در تلاش به برنامه‌های توسعه روستایی نموده‌اند و در شهرستان رودبار نیز سیاست‌های دولت سعی در ارائه خدمات به روستائیان را داشته است اما در کنار ارائه خدمات به روستاها امنیت پایدار یکی از نیازهای اساسی زندگی محسوب می‌شود. تداوم هر جامعه مرهون حفظ و بقاء امنیت می‌باشد امنیت و توسعه دو مفهوم ملازم یکدیگرند به گونه‌ای که در صورت نبود یکی، حصول دیگری در جریان برنامه ریزی منطقه‌ای و ملی غیرقابل دست یافتن خواهد بود. روستاها و سکونتگاههای مستقر در نواحی دور دست اغلب روستاها ی شهرستان را دربر می‌گیرد، همواره در طول زمان و مکانهای مختلف در سطح پایینی از توسعه و برخورداری بوده‌اند. با توجه به این عقیده و نظر که میزان توسعه و یا به عبارت بهتر، سطح برخورداری سکونتگاهها با میزان ماندگاری یا امنیت پایدار مرتبط است، تلاش شد تا ضمن بررسی رابطه سطح برخورداری با میزان امنیت در روستاهای شهرستان رودبار، مورد بررسی قرار گیرد.

نتایج نشان داد میان امنیت و سطح برخورداری روستاهای شهرستان ارتباط مثبتی برقرار است. بخش عمده‌ای از روستاهای کوچک در سطح پایینی از برخورداری قرار دارند بدینسان، عمده این سکونتگاههای حداقل امکانات هستند و ارائه خدمات به آنها با مشکلات و دشواریهایی روبرو است. از سوی دیگر میتوان اذعان نمود به دلیل ضعف خدمات‌رسانی و نیز نابرابری در خدمات رسانی به روستاها، تأمین امنیت در روستاهای متفاوت است در دهستانهایی که به شهرها نزدیک هستند و از خدمات بهتر بهره می‌برند میزان جمعیت در طی دو برنامه رو به افزایش بوده است اما روستاهای دورتر که در ارتفاعات و یا در مناطق دور دست قرار دارند که از امکانات مناسب مانند آب شرب و یا اشتغال برای اهالی محروم است و یا در زمان بیماری شهروندان به مراکز بهداشتی مناسب برخور دار نیستند میزان مهاجرت و یا ناپایداری در آن بیشتر است بنابر این بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان رضایت از فعالیت‌های اقتصادی و به بیان دیگر رضایت از آینده شغلی و رضایت از درآمد فعلی در ماندگاری جمعیت نقش مهمی را ایفا می‌کند و در مرتبه دوم میزان رضایت از خدمات و امکانات زیر ساختی نقش مهمی را در ماندگاری نشان می‌دهد. بررسی آمار و اطلاعات در شهرستان رودبار نشان می‌دهد در طی برنامه پنجم بر میزان امکانات و خدمات روستاها افزوده شده و از طرفی اشتغال نیز در طی دو برنامه افزایش اندکی داشته است این امر موجب شده تا در دهستانهایی که دارای این رشد بوده‌اند میزان مهاجرت کاهش یابد و یا در واقع می‌توان گفت این سکونتگاهها در حال رسیدن به امنیت و پایداری هستند بنابراین می‌توان گفت سیاست‌های عمرانی در حالی که روند افزایشی را طی نمایند خواهند توانست به امنیت و پایدار جمعیت کمک نمایند.

- منابع

احمدی، حسن و روزبه، دادجو(۱۳۹۲)، توسعه پایدار مناطق مرزی؛ راهبرد اساسی حفظ امنیت مرزها، اولین همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالش‌ها و رهیافت‌ها، زاهدان.

احمدی، منیژه و مهدی چراغی و محمد ولایی(۱۳۹۲)، تحلیل عوامل موثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی با تاکید بر سرمایه اجتماعی(مطالعه موردی دهستان مرحمت آباد میانی شهرستان میاندواب) مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۴۷

امین بیدختی، علی اکبر، شریفی، نوید (۱۳۹۱)، بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۱، شماره ۱ خوشفر، غلامرضا (۱۳۸۲)، بررسی مشارکت مردم در ایجاد و گسترش امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی. معاونت اجتماعی ناجا.

دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۳)، «ارزیابی و تحلیل احساس امنیت روستاییان نواحی مرزی (مطالعه موردی: استان ایلام، فصلنامه برنامه ریزی فضایی، زمستان ۱۳۹۴، سال ۴، شماره ۴ رسولی، رضا، صالحی، علی (۱۳۹۰)، بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۴، شماره ۱۷۵

زرقانی، سید هادی (۱۳۸۸)، عوامل موثر در امنیت مرزی با تاکید بر مرز شرقی ایران و افغانستان، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۴، شماره ۱۷۵

سرور، رحیم؛ محمدی، سمیه و ویسان، محمد (۱۳۹۳)، بررسی شاخص های توسعه در مناطق مرزی در راستای تحقق امنیت پایدار (مطالعه موردی: شهرستان های مرزی استان آذربایجان غربی)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، شماره هفتم، صص: ۵۴-۲۵.

سعیدی، عباس (۱۳۸۸)، سطح بندی روستاهای کشور، تهران، انتشارات بنیاد مسکن، معاونت عمران روستایی تهران

سعیدی، عباس و افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۹۵، نقش سرمایه‌گذاری‌های عمرانی دولت در تثبیت جمعیت روستایی، مطالعه موردی کاشان، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی سال ۲۱ شماره ۴۰.

سیف، اله مراد (۱۳۹۱)، راهبردهای اقتصادی امنیت پایدار، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، شماره چهاردهم، صص: ۴۱-۲۵.

سید علیپور، سیدخلیل، پایدار ابوزر و خدیجه صادقی (۱۳۹۵)، ارائه مدل آمایشی راهکارهای بهبود معیشت روستائیان با تاکید بر امنیت پایدار محدوده‌ی اجرای (CSP) جازموریان در جنوب کرمان، مجله جغرافیا و توسعه شماره ۴۴

سیف، اله مراد (۱۳۹۱)، راهبردهای اقتصادی امنیت پایدار، فصلنامه آفاق امنیت. سال ۵. شماره ۱۴. صابری‌فر، رستم؛ محمود فالسلیمان؛ مریم قیصاری (۱۳۹۱)، توسعه پایدار محلی و جذب حداکثری مردم) طبق تجارب پروژه ترسیب کربن، جغرافیا و توسعه. شماره ۲۸.

طیب نیا سید هادی و سعدی محمدی و سوران منوچهری (۱۳۹۴)، تحلیلی بر تاثیر انسداد مرزها بر امنیت پایدار نواحی روستایی پیرامون (مطالعه موردی، روستاهای مرزی شهرستان مریوان) مجله برنامه ریزی و آمایش فضا دوره بیستم شماره ۱ بهار ۹۵

عباس‌زاده، هادی و کامران، کرمی (۱۳۹۴)، سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال چهاردهم، شماره اول،

علایی، حسین (۱۳۹۱)، امنیت پایدار در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی، ایران، نشریه راهبردی دفاعی، دوره ۱۱، شماره ۱۵۳

عنالیب و معطوف (۱۳۸۸)، توسعه و امنیت در آمایش مناطق روستایی مرزی ایران، نشریه راهبردی دفاعی، دوره ۱۱، شماره ۱۵۳

فال سلیمان و حجی‌پور (۱۳۹۰) در تحقیق خود با عنوان واکاوی میزان پایداری سازمان‌های مردم‌نهاد در مناطق روستایی؛ تجربیات پروژه بین‌المللی ترسیب کربن

کارگذار بیرامی، اسماعیل (۱۳۹۲)، تأثیر فعالیت‌های عمرانی بر توسعه پایدار روستایی ایران با نگرش موردی روستاهای بالاتر از ۵۰ خانوار شهرستان اسکو در مقطع زمانی ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰: پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی: دانشگاه پیام نور ارومیه

-Rohana, S., Norhayati O. and Dia W.A. ۲۰۱۲. Hot Spot Urban Crime Area for Woman Travellers, Procedia - Social and Behavioral Sciences

